

О. М. МОРОЗОВ

ПАТОПСИХОЛОГІЧНИЙ
АНАЛІЗ ОСОБИСТОСТІ
В ПРАВООХОРОННІЙ
ПРАКТИЦІ

Монографія

*Видання 4-те,
перероблене і доповнене*

Київ • Алерта • 2026

УДК 616.89:343.9](02)
М80

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського державного університету внутрішніх справ
(Витяг № 6 від 12 квітня 2007 р.)*

Рецензенти:

Табачников С. І. – доктор медичних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України;

Ревенок О. А. – доктор медичних наук, професор;

Боднар В. Є. – доктор юридичних наук, професор;

Калюжний Р.А. – доктор юридичних наук, професор.

Морозов О. М.

М80 Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці: монографія. Вид. 4-те, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2026. 402 с.

ISBN 978-617-566-964-8

Монографія доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, почесного академіка Національної академії педагогічних наук України О. М. Морозова є першим науковим виданням з патопсихологічного аналізу особистості в інтересах правоохоронної діяльності, зокрема з аудіовізуальної діагностики, що спирається на психофізіологічні закономірності формування поведінки, мовлення та динаміки особистості.

Матеріал є насамперед результатом особистих досліджень автора. Поданий психодіагностичний алгоритм дає змогу достатньо глибоко вивчати особистість без прямого контакту з нею шляхом спостереження зовнішніх антропологічних особливостей, поведінки й мовлення.

Книга буде корисною для оперативних співробітників спеціальних служб, правоохоронних органів, представників Збройних Сил України, працівників та менеджерів кадрового апарату, психологів, управлінців та всіх зацікавлених у налагодженні швидких і правильних стосунків з людьми.

**Монографія повністю або її частина без дозволу автора
не можуть бути відтворені у будь-якій формі та будь-якими засобами.
Посилання на джерело інформації та автора обов'язкове.**

УДК 616.89:343.9](02)

ISBN 978-617-566-964-8

© Морозов О.М., 2026

© Видавництво «Алерта», 2026.

ЗМІСТ

ВІД АВТОРА	3
ВСТУП.....	6

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗДІЛ

ЧАСТИНА 1.

ДЕЯКІ ЗАКОНИ І ЗАКОНОМІРНОСТІ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ПОВЕДІНКУ ЛЮДИНИ	11
Ненависть.....	13
Любов.....	13
Закономірності формування мотивації поведінки людини, сформульовані А. А. Меграбяном	26

ЧАСТИНА 2.

СТІЙКІ ОСОБИСТІСНІ ОСОБЛИВОСТІ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВРАХОВУВАТИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АУДОВІЗУАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ

Гендерні відмінності.....	27
Статура.....	32
Ріст.....	35
Вага.....	38
Зовнішній вигляд.....	39
Стигматизація характеру	44
Вплив релігії на особистість	47
Гомосексуальні нахили.....	49
Нещирість	52

ЧАСТИНА 3.

ВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА

Значення та структура невербальних способів передачі інформації	54
Фізіологічне підґрунтя рухових дій.....	56
Візуальна діагностика ходи.....	59

Візуальна діагностика статичного положення тіла.....	60
Візуальна діагностика жестів.....	62
Значення міміки	63
Значення мимовільних реакцій.....	65
Значення виразу очей.....	67
Візуальні ознаки фонового настрою	68
Невербальні показники коливання настрою.....	70

ЧАСТИНА 4. АУДИОДІАГНОСТИКА

Фізіологічні засади мовлення	73
Характеристики мовлення.....	74
Психосемантичний і психолінгвістичний аналіз мовлення....	78

СПЕЦІАЛЬНИЙ РОЗДІЛ

ЧАСТИНА 1. ОКРЕМІ ЗОВНІШНІ ОЗНАКИ ПАТОПСИХОЛОГІЧНИХ ПРОЯВІВ

Поняття про психічні функції.....	80
Порушення відчуття	81
Порушення сприйняття	82
Порушення уявлень	86
Порушення уваги	91
Порушення пам'яті	93
Порушення мислення	103
Порушення мислення за змістом.....	104
Нав'язливі думки	104
Надцінні ідеї.....	106
Маячіння	113
Порушення темпу мислення	122
Порушення рухливості мислення.....	124
Порушення цілеспрямованості мислення	124
Порушення стрункості мислення	127

Порушення емоцій	128
Порушення волі	144
Порушення свідомості	166
Агресія та її класифікація	169

ЧАСТИНА 2. АУДІОВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА АНОМАЛІЙ ХАРАКТЕРУ

2.1. Форми та аудіовізуальні ознаки акцентуацій характеру	178
2.2. Форми та аудіовізуальні ознаки аномалій характеру	179
3.3. Вікові, статеві, етнічні і професійні особливості, що впливають на аудіовізуальні прояви відхилень характеру	194

ЧАСТИНА 3. АУДІОВІЗУАЛЬНІ ОЗНАКИ ПСИХОГЕННИХ РОЗЛАДІВ

3.1. Неврози	203
3.2. Психогенні афективно-шокові реакції	214
3.3. Аудіовізуальна діагностика деяких порушень поведінки, пов'язаних з психічною травмою	217

ЧАСТИНА 4. АУДІОВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ПОРУШЕНЬ ЕМОЦІЙ

4.1. Аудіовізуальні ознаки підвищення емоцій	222
Типові прояви	222
Атипові прояви	223
4.2. Аудіовізуальні ознаки зниження емоцій	225
Типові прояви зниження емоційності	225
4.3. Аудіовізуальні ознаки окремих видів порушення емоцій	228

**ЧАСТИНА 5.
АУДІОВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ПРИРОДНИХ
РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА МОРАЛЬНИХ
ЯКОСТЕЙ**

5.1. Аудіовізуальні маркери позитивних розумових здібностей	232
Типи мислення людини.....	236
Типи абстрактного мислення	236
Типи спотвореного мислення.....	237
Формули оцінки ефективності мислення і дій людини ...	237
5.2. Аудіовізуальні маркери негативних розумових здібностей	239
Загальні дані	239
Форми розумової недорозвиненості та їх аудіовізуальні маркери	242
5.3. Алалія, дислалія, затримка психічного розвитку.....	261
5.4. Розумова недорозвиненість, обумовлена сполученням біологічних і соціальних факторів.....	265
5.5. Моральний ателіоз	271

**ЧАСТИНА 6.
АУДІОВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА
ТОКСИКОМАНІЙ**

6.1. Аудіовізуальна діагностика алкогольної токсикоманії...276	
6.2. Аудіовізуальна діагностика наркотичних токсикоманій	295
6.3. Аудіовізуальна діагностика ненаркотичних токсикоманій	302

**ЧАСТИНА 7.
АУДІОВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА РЕГРЕСУ
ОСОБИСТОСТІ**

7.1. Аудіовізуальна діагностика астеничного синдрому	315
7.2. Аудіовізуальна діагностика психоорганічного синдрому	317

7.3. Аудіовізуальна діагностика придбаного дефекту особистості.....	319
7.4. Види слабоумства.....	330
7.5. Спеціальні візуальні ознаки органічного зниження особистості.....	332
7.6. Оцінка функціонального стану нейронів головного мозку.....	334
7.7. Аудіовізуальна діагностика ступеня ясності свідомості.....	335
7.8. Деякі інші стани порушення ясності свідомості	337

**ЧАСТИНА 8.
АУДІОВІЗУАЛЬНА ДІАГНОСТИКА В УМОВАХ
БОЙОВОГО СТРЕСУ**

8.1. Особливості проведення аудіовізуальної діагностики штурмової групи під час підготовки до операції	340
8.2. Методика аудіовізуального спостереження під час підготовки штурмової операції	343

ЧАСТИНА 9. ПОНЯТТЯ ПРО ПСИХОЗ 357

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК..... 365

ДОДАТОК

Історичний досвід психолого-психіатричного аналізу особистості в правоохоронних органах	375
Література	393

Наукове видання

Морозов Олександр Михайлович

ПАТОПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИСТОСТІ В ПРАВООХОРОННІЙ ПРАКТИЦІ

Монографія

*Видання 4-те,
перероблене і доповнене*

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
Д. М. Алексєєв

Підписано до друку 03.12.2025 р. Формат 60 x 84¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 15,53.

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, (099) 607-97-62.

E-mail: alerta.pravoavednist@gmail.com, веб-сайт: alerta.kiev.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002